

Реєстру сортів рослин придатних до поширення в Україні за останні 5 років та пристосовані до умов вирощування Херсонської області.

УДК 633.367

ЛЮПИН – ВАЖЛИВА КОРМОВА ТА СИДЕРАЛЬНА РОСЛИНА

Л.К. Антипова, д-р с.-г. наук, професор,
С.Ю. Бутук, здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

Для ефективного розвитку кормовиробництва необхідно забезпечити цю галузь високоякісним насінням кормових культур, до яких належить люпин (*Lupinus L.*). У сільськогосподарському виробництві його вирощують не тільки на корм худобі, але і як сидеральну культуру на зелене добриво. Загальновідомі й інші способи використання люпину. Із його зерна одержують вітаміни, а також білки, які застосовують при виробництві певних видів клею і пластмас. Наразі люпин використовують при виготовленні більше ніж 1000 різних харчових, медичних, кормових і промислових виробів. Серед зернобобових культур люпин, так як і соя, відзначається високим вмістом білка в насінні (у межах 30-50%), що залежить від виду, сорту та ґрунтово-кліматичних умов вирощування. 1 ц зерна люпину прирівнюється до 4,5 ц зерна ячменю або 5-6 ц зерна кукурудзи за вмістом білка. Зелену листостеблову масу люпину кормового призначення, в складі якої міститься до 9% і більше білків, вітаміни А, С і мінеральні речовини, кальцій, калій, фосфор, марганець, залізо, сірка, згодують тваринам у вигляді зеленого корму, силосу, сіна, трав'яного борошна.

У Реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні, занесено люпин вузьколистий (сорти Пелікан, Зірковий, Олімп, Віват, Грозинський 9), висівають у нашій країні сорти кормового використання Кристал і Снежень. Важливим показником кормового люпину є вміст алкалоїдів у рослині. Концентрація алкалоїдів у сухій речовині зеленої маси 0,02%, в насінні 0,05-0,07% у сорту Кристал. За алкалоїдності цей сорт входить у групу малоалкалоїдних. Щодо сорту Снежень, вміст алкалоїдів у його насінні 0,03-0,04%, у сухій речовині зеленої маси - 0,015%. Показник алкалоїдний стабільніший в екстремально посушливі і спекотні роки.

У виробничих посівах України вирощують однорічні види кормового люпину — переважно жовтий та білий. У Державний реєстр сортів рослин України занесено наступні сорти люпину білого: Борки, Володимир, Вересневий, Гарант, Туман, Серпневий, Дієта, Либідь, Макарівський, Щедрий 50 та Чабанський селекції ННЦ «Інститут землеробства НААН».

Як дослідили вчені Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН (А. М. Розвадовський, А. О. Бабич, В. Ф. Петриченко, 1990) внаслідок заорювання 3,5 т/га зеленої маси в ґрунт може надходити 180-

200 кг/га біологічного азоту і 40-50 т/га органічної речовини, що рівноцінно внесенню 35-40 т/га гною.

За даними Інституту сільського господарства Полісся НААН (В. В. Сторожук., 2013), урожайність зерна люпину можна підвищити на 25-33% за рахунок внесення фосфорно-калійних добрив у дозі $P_{60-90}K_{90-120}$ за високої рентабельності і низької собівартості з активністю радіонуклідів у межах допустимого рівня 2007 року. За результатами їх досліджень був розрахований коефіцієнт кореляції між величиною врожаю і накопиченням ^{137}Cs в зерні люпину вузьколистого. Тіснота зв'язку між даними величинами висока.

Вченими (В. Д. Орехівський, 2017.) обґрунтовано значення вирощування сидеральних культур для підвищення родючості ґрунту та урожайності сільськогосподарських культур в органічному землеробстві. На Поліссі і в Лісостепу кормовий люпин добре відростає після скошування, тому його можна вирощувати на випас, а залишки використовувати для заорювання на зелене добриво. У цих зонах поширене вирощування кормового люпину на зелене добриво, як післяукісної та післяжнивної культури. Ґрунт значно збагачується на органічну речовину та біологічний азот також при заорюванні лише післяжнивних решток, які залишаються після збирання кормового люпину на зерно. Люпин, який вирощують на зелене добриво, заорюють у фазі блискучих бобів. Післяжнивний та післяукісний люпини заробляють у ґрунт, коли настане стійке похолодання.

Кормовий люпин, який вирощують на зелений корм або сіно, скошують у фазі бутонізації або цвітіння рослин на висоті 12-13 см, після чого він добре відростає і формує другий урожай зеленої маси, яку використовують на корм худобі або зелене добриво. Люпин на силос збирають у фазі блискучих бобів.

Середня врожайність зерна кормових люпинів порівняно невисока: жовтого 8-10, білого 16-18 ц/га. За високого рівня агротехніки та інтенсивної технології виробництва кормів урожайність зерна може бути на рівні 25-28 ц/га та зеленої маси 450-500 ц/га.

Вченими Вінницького національного аграрного університету розроблено економічно вигідну та конкурентоспроможну технологію вирощування люпину білого сорту Вересневий в умовах правобережного Лісостепу України, яка забезпечує формування урожайності зерна на рівні 3,61 т/га та вихід сирого протеїну 1,44 т/га.

За нашими даними, урожайність зерна і листостеблової маси люпину в умовах Степу південного значно менша порівняно із зонами достатнього зволоження.

Отже, люпин – важлива культура галузі кормовиробництва, особливо за умов застосування факторів інтенсифікації.